

MARȘUL REGIMENTULUI ROMÂNESC DE GRÂNICERI DIN NĂSĂUD

În contextul luptei de eliberare socială și națională a românilor din Transilvania și din celelalte provincii locuite din străvechi timpuri de neamul nostru, ideea curții imperiale vieneze de a militariza unele districte¹ devenea pentru populația autohtonă, atât de setoasă de dreptate, o foarte mare tentație.

Cum se știe, „Printr-un decret imperial dat la 15 aprilie 1762, Maria-Tereza de Habsburg, împărăteasa Sfântului Imperiu roman de origine germană (1740—1780), a hotărât înființarea unei miliții grănicerești, menită să apere hotarele sud-estice ale statului său, într-o perioadă când acesta trecea prin mari greutăți, provocate de luptele pentru moștenirea tronului”². În privința planurilor nu existau nici un fel de dubii. „Se desprinde în mod evident intenția curții vieneze de a, se folosi de grăniceri pentru a ancora mai solid absolutismul terezian în sol ardelean. Prin noua instituție militară vor crește puterea și prestigiul comandantului militar local, exponent al voinței imperiale, și va scădea implicit vaza dietei nobiliare, refractară față de centralizarea imperiului”³. De altfel, nimeni nu se putea opune militarizării. Cei care se opuneau, erau „vânduți ca sclavii din antichitate nobililor din comitatele învecinate”⁴. Deci, volens-nolens, „în 1763 se trece la organizarea efectivă a regimentului, dindu-i-se drapel pe care trebuiau să jure credință împărătesei Austriei”⁵ și, în același timp, se înființa o fanfară militară care să participe la ceremoniile, festivitățile și defilările regimentului. Dar pe românii din cele 44 de comune care deveneau *Districtul militar grăniceresc al Năsăudului*⁶ nu steagul și nu fanfara și, cu atât mai puțin, dorința Austriei de a-și apăra granițele îi determina să se înregimenteze, ci unele prevederi din Statutul grăniceresc, formulate clar⁷ în urma numeroaselor demersuri pe care le făcuseră reprezentanții năsăudeni la Viena. În statut, împărăteasa prevedea, printre altele: „Am decis ca acești Valahi, locuitori ai districtului Rodnei și ai altor localități, precum și alți Valahi din aceleași localități cari s-ar anunța ulterior, și cari toți pînă acum nu s-au bucurat de libertate, să fie scoși din starea lor de supuși de pînă acum și să fie părtași la toate prerogativele legate de statul militar. Anume atât ei, cît și

¹ Carol Göllner, *Regimentele grănicerești din Transilvania. 1764—1851*, Editura militară, București, 1973.

² Corneliu Albu, *Față în față cu Bonaparte pe puntea de la Arcole*, în *Magazin istoric*, 1973, nr. 11, p. 84.

³ Göllner, *op. cit.*, p. 25.

⁴ *Idem*, p. 54.

⁵ I. Dimulescu, *Din trecutul Ardealului. Istoricul regimentului 2 grăniceri românesc*, Pitești, 1933, p. 7.

⁶ Virgil Șotropa, *Districtul Năsăudului*, în *Arhiva Someșană*, 1924, p. 7; *idem*, *Înființarea graniței militare năsăudene*, în *Arhiva Someșană*, 1938, nr. 24, p. 1—129; *idem*, *Militarizarea văii Birgăului*, în *Arhiva Someșană*, 1929, nr. 10, p. 1—31.

⁷ Vasile Bichigean, *Statutul grăniceresc*, în *Arhiva Someșană*, 1928, nr. 8, p. 76—92.

copiii și urmașii lor, eliberați de orice obligament de supuși, să fie considerați oameni liberi; toate bunurile cîte formează proprietatea unui individ, dimpreună cu tot folosul și cîștigul ce-l aduc, să fie scutite din neam în neam de dijmele obi-cinuite a se lua mai înainte; proprietarii să fie apărați în conformitate cu legile țării și cu articolii militari și să se bucure de toate acele prerogative și imunități, de cari se bucură ceilalți oameni liberi⁸. Așadar, în districtul năsăudean se abolea asuprirea. Pentru că, așa cum arată și George Barițiu: „Un alt folos esen-țial pe care-l prevedea guvernul central din militarizarea citorva zeci de mii de familii țărănești era înfrinarea prin acestea a neîncetelor pretențiuni și excese de ale aristocrației și a patriciatului, era crearea unei clase de cetățeni mult mai liberi decît iobăgimea, dar mult mai disciplinați decît să cuteze vreodată a face cauză comună cu aristocrația, în caz cînd aceasta ar cugeta iarăși la rebeliuni⁹.”

Se înțelege că imperiul habsburgic nu dorea, nici pe departe, satisfacerea tu-turor dorințelor populației românești din această parte a Transilvaniei. Dovadă elocventă că nu se respectau toate înțelegerile stabilite la Viena a fost șirul ne-mulțumirilor manifestate chiar de către unii reprezentanți ai năsăudenilor care au participat direct la tratativele premergătoare, ca Ștefan Cutea¹⁰ din Feldru, apărător recunoscut al drepturilor țăranilor de pe valea Someșului, sau Tănase Todoran¹¹, un bătrîn de 101 ani din Bichigiu¹², care, pentru faptul de a fi pretins curții vieneze să-și respecte promisiunile făcute, a fost tras pe roată cu 22 de ani înaintea lui Horea, iar ceilalți capi ai răzvrătiților „au fost executați prin țeapă sau streang¹³”. Sacrificiile românilor au fost, pe parcurs, foarte numeroase. Casa imperială de Habsburg a riscat, înființînd, între altele, regimentul românesc de la Năsăud¹⁴, cu foloase pe care românii au știut să le tragă din plin în pofida fap-tului că cei 18 comandanți¹⁵ cîți s-au perindat de-a lungul celor nouă decenii de existență a acestei unități militare s-au purtat deosebit de aspru cu grănicerii. Străini prin origine la început, germani, croați, francezi și italieni¹⁶, ofițerii nu cunoșteau limba și, mai ales, „nu înțelegeau să trateze cu indulgență și bună-voință pe grănicerii români încă nedeprinși cu disciplina militară; dimpotrivă pentru orice transgresiune și vină mai mică le măsurau pedepse aspre și inumane.

⁸ *Idem*, p. 77.

⁹ George Barițiu, *Părți alese din istoria Transilvaniei*, vol. I, Sibiu, 1889, p. 369.

¹⁰ *Idem*, p. 371.

¹¹ George Barițiu, *Istoria regimentului alu II, românesc granitieri transil-vanu. După monografia latină dein 1830 și după alte documente posterioare*, Bra-șov, 1874, p. 102.

¹² Albu, *op. cit.*, p. 85.

¹³ Dimulescu, *op. cit.*, p. 7.

¹⁴ J. H. Benigni, *Statistische Skizze der siebenbürgische Militärgränze*, Her-mannstadt, 1834; Hermann Meynert, *Geschichte des k.k. österreichischen Armee*, Wien, 1852—1854; Gustav Amon von Treuenfest, *Geschichte des k.k. Inf. Reg. Nr. 50 Friedrich Wilhelm Ludwig Grossherzog von Baden*, Wien, 1882; Augustin Bu-nea, *Istoria regimentelor grănicerești*, Blăj, 1941; Ioan Pop, *Înființarea și activita-tea regimentului II românesc de graniță (1762—1851)*. Teză de doctorat condusă de prof. univ. Vasile Mocanu, București, 1978, mss.

¹⁵ Virgil Șotropa, *Comandanții regimentului grăniceresc năsăudean*, în vol. *Fraților Alexandru și Ion I. Lapedatu*, București, 1936, p. 815—823.

¹⁶ Iuliu Moșil, *Biografia căpitanului Anton Cosimelli și opera sa Poëmation de secunda legione valachica — Poema regimentului al II-lea grăniceresc năsău-dean, tipărită pentru întiași dată în limba latină în anul 1768 sub pseudonimul Comes Silvius Tannoli. Traducere în limba română (în 1925) de Vasile Bichigean*, Năsăud, 1939.

Încă și mai mult păcătuiau însă unii ofițeri cari cu orice prilej își manifestau disprețul față de poporul nostru și datinele lui...¹⁷. Cu atât mai luminoasă apare figura căpitanului Anton Cosimelli, „cunoscut ca scriitor și mare filoromân”¹⁸, care a semnat cu pseudonimul Comes Silvius Tannoli vestitul *Poëmation de secunda legione valachica*¹⁹ în care scria: „Aducându-ne bine aminte de virtuțile strămoșești, nu stăm la îndoială să urmărim din nou căile vechi”²⁰. Era o constatare, o încurajare și un indemn adresate grănicerilor de un confrate vizionar, a cărui profetică intuiție avea să se adeverească în curînd. Ceea ce îi frapa, mai cu seamă pe italieni, dar și pe francezi, era caracterul pronunțat latin al limbii noastre.²¹

„Falanga valahică” și-a dat tributul de sînge în diferitele conflagrații la care a fost obligată să participe, dovedind un eroism și o putere de luptă care au uimit Europa. A rămas memorabilă lupta de apărare a podului de la Arcole, cînd armatele franceze au fost împiedecate să-l ocupe și să înainteze, cînd însuși Napoleon „admiră statornicia și vitejia acestui batalion îndrăcit și n-are destule cuvinte să laude îndărătnicia acestor nemți, a căror rezistență a fost într-adevăr neînchipuit de eroică. Cronicarii pun în gura lui Napoleon cuvintele că, de-ar avea el un asemenea batalion, ar ajunge la Viena în trei zile”²². Însă, Napoleon — așa cum arată Coșbuc în continuare — „nu știa pe cine laudă. Acel batalion nu era de nemți. În întreg batalionul era un singur neamț, și-l chema Voestenradt; toți ofițerii și soldații batalionului pînă la unul erau români”²³. Pierderile suferite de grănicerii români au fost foarte mari raportate la efectivul batalionului al doilea al Regimentului năsăudean, dar aceste sacrificii se făceau cu convingerea, cu consolarea că acolo acasă, pe valea Someșului Mare se păstrează condiții de viață umană, se construiește ceva întru folosul neamului românesc. E destul să ne gîndim la *fondul grăniceresc* care, pe măsură ce sporea²⁴, a oferit grănicerilor multiple posibilități de a face importante progrese economice și culturale. Celebrele școli năsăudene²⁵ au fost subvenționate din același fond grăniceresc. În condițiile cunoscute, „răspîndirea culturii în acest district a fost impusă de dorința însuflețită a populației locale de a participa la acea luptă, care a avut ca urmare nevoia de a se pregăti temeinic în vederea ei”²⁶. Se știe, în general, că „...la năsăudeni sentimentul național era foarte puternic”²⁷. „Conștiința națională românească la grănicerii năsăudeni a fost întotdeauna foarte vie”²⁸. Școala și sus-

¹⁷ Virgil Șotropa, *Regimentul grăniceresc năsăudean*, în *Arhiva Someșană*, 1925, nr. 2, p. 4.

¹⁸ *Idem*, p. 3.

¹⁹ Anton Cosimelli, *Poëmation de secunda legione valachica...* în *Arhiva Someșană*, 1925—1927, nr. 2, 3, 4.

²⁰ Vezi *Arhiva Someșană*, (1925), nr. 2, p. 18.

²¹ Dimulescu, *op. cit.*, p. 7.

²² George Coșbuc, *Românii ținînd drumul lui Napoleon cel Mare (Episod din istoria militară a românilor ardeleni)*, în *Opere alese*, IV, Ediție îngrijită și prefață de Gavril Scridon, București, 1979, p. 115.

²³ *Ibidem*.

²⁴ Ștefan Manciușlea, *Regimentele grănicerești din Ardeal și Banat la 1840*, în *AIIN*, Cluj, 1928—1929, p. 436.

²⁵ Virgil Șotropa și Nicolae Drăganu, *Istoria școalelor năsăudene, scrisă cu prilejul a 50 de ani ca existență (1863—1913) a gimnaziului superior fundațional din Năsăud*, Năsăud, 1913.

²⁶ Valeriu Șotropa, *Districul grăniceresc năsăudean*, Cluj-Napoca, 1975, p. 196.

²⁷ Iuliu Moisil, *Conștiința națională și eroismul grănicerilor năsăudeni*, în *Arhiva Someșană*, 1938, nr. 24, p. 1.

²⁸ *Ibidem*.

ținuta activitate culturală au avut rosturi foarte precise în partea locului: „*Virtus Romana Rediviva*” sub forma unei devise a făcut o strălucită carieră și a dominat autoritar o bună vreme dezvoltarea istorică a românilor năsăudeni²⁹. Înscrisă cu litere de aur ca nume al societății literare³⁰ unde avea să-și facă ucenicia George Coșbuc, înscrisă, apoi, cu litere de foc „pe steagul național al românilor transilvăneni la Adunarea Națională de la Blaj în mai 1848”³¹, această deviză — alături de celebrul imn „Deșteaptă-te române!” — a exercitat o influență covârșitoare asupra populației românești, conștientă că numai prin emancipare, prin culturalizare își poate recâștiga libertatea³². În acest context cultural efervescent s-au format numeroși intelectuali patrioți, numeroși reprezentanți ai științei, ai artei, ai literaturii românești, de la creatorul anonim făuritor de folclor, la folcloristul Ion Pop Reteganul și de la George Coșbuc la Liviu Rebreanu, galeria acestora reprezintă a doua „falangă valahică” angajată în lupta noastră îndirjită pentru apărarea ființei și demnității acestui neam. „Satele din ținutul Năsăudului — scria C. Dobrogeanu-Gherea referindu-se la „poetul țărănimii” —, sunt relativ avute, țărani munteni voinici. Până acum treizeci de ani încă, aceste sate au fost organizate militărește, ca sate de grăniceri — paznici ai frontierelor — un fel de cazaci ai Austriei. Între acești voinici, între acești grăniceri la cari trăiau încă spiritul și tradițiile războinice, s-a născut și a scris Coșbuc”³³.

Am insistat, anume, asupra citorva din multiplele aspecte ale tradițiilor culturale și de luptă proprii românilor din această parte a țării, spre a face mai ușor înțelese originea, structura și rosturile funcționale pe care le îndeplinea melodia care a fost preluată și adaptată instrumental și armonic ca marș al Regimentului grăniceresc din Năsăud, pe care îl interpreta fanfara acestei unități militare. Demn de reținut, în această privință, este faptul deosebit de semnificativ că năsăudenii n-au recurs la o melodie din repertoriul altor fanfare militare, chiar dacă fanfara lor cînta și alte melodii de largă circulație și audiență în epocă, melodia pe care o cîntau ei cu cea mai mare plăcere și care devenise un fel

²⁹ Teodor Tanco, *Virtus Romana Rediviva*, I. Bistrița, 1973, p. 11.

³⁰ Onisim Filipoiu, *Societatea de lectură „Virtus Romana Rediviva” și revista ei „Muza someșană”*, în *Analele științifice ale Univ. „Al. I. Cuza”, Iași, seria nouă, sect. III, C. Limbă și literatură*, tom. XIII, anul 1967, fasc. I, p. 23. Dintre ședințele largite la care participa și publicul din oraș amintim, și noi, pe cea din 11 iunie 1882, cu un program desfășurat în saloanele hotelului „Rahova”, în cadrul căreia George Coșbuc, student cl. a VI-a, și-a citit poezia „În oala acoperită nimeni nu știe ce e pus”, după o poveste populară, iar la punctul 11 al programului sta înscris „Marș grăniceresc” executat de orchestra școlii.

³¹ Tanco, *op. cit.*, p. 11.

³² Iuliu Moisil, *Figuri grănițerești năsăudene*, în *Arhiva Someșană*, 1937, nr. 21, p. 595. Evocînd momentul instaurării lui Alexandru Bohățel — originar din comuna Vultureni, județul Cluj —, *căpitan suprem* al districtului năsăudean, Iuliu Moisil arată că a constituit „un eveniment din cele mai mari din viața românilor ardeleni”, insistînd asupra unor amănunte foarte importante în contextul care ne interesează, cum, de pildă, „călătoria lui Bohățel de la Cluj la Năsăud (în 15—16 iunie 1861) a fost o călătorie triumfală, a cărei splendoare a ridicat-o întreg ținutul... S-au ridicat arcuri de triumf, *treascurile* [privele] bubuia și banda muzicală din Năsăud intona cele mai frumoase piese românești”. La primirea lui Bohățel strigătul „să trăiască” era „acompaniat de 12 treascuri și muzică. Seara întreg orașelul Năsăud era iluminat în onoarea lui. I se făcu o serenadă cu nenumărate făclii, muzica [fanfara] grănițerească și corul preparanților sub conducerea profesorului Ioan Secuiu, execută entuziastice cîntece românești la locuința căpitanului”.

³³ C. Dobrogeanu-Gherea, *Poetul țărănimii*, în *Studii critice*, II, Ediție adnotată și comentată de Horia Bratu, București, 1956, p. 222.

de emblemă sonoră a grănicerilor năsăudeni era o melodie preluată din bogatul repertoriu folcloric atât de caracteristic satelor din bazinul Someșului Mare.

Dar, înainte de toate, iată care este înfățișarea acestei celebre melodii, a cărei preistorie și istorie o vom urmări foarte succint, melodia fiind notată de la vestitul ceteraș singeorzean Ion Ciubotaru, în vîrstă de 70 de ani, la 3 august 1960:

Melodia se caracterizează printr-o mare simplitate structurală. Cîmpul intonațional nu depășește limitele unui pentacord minor ($si_1 - fa\ diez_2$), decît prin saltul descendent al „cvartei de cimpoi” ($si_1 - fa\ diez_1$), care îi conferă, astfel, melodiei un ambitus de o octavă. Se observă ușor diatonismul pur propriu melodiilor evolute pe grifura instrumentelor tradiționale de suflat: cimpoi, fluier etc. Sub aspect ritmic, melodia se circumscrie giusto silabic-ului (notat de noi în $\frac{6}{8}$),

putînd fi interpretat și ca un ritm binar cu doi timpi ternari, aici făcîndu-se stăruitoare alternanța antispastului și coriambului atât de caracteristică muzicii populare din nordul Transilvaniei și din Maramureș, această caracteristică constituind o moștenire a poporului român din cele mai îndepărtate vremuri. Și sub înfățișarea ei arhitectonică, melodia trădează o mare simplitate. Prima perioadă este alcătuită dintr-un singur rînd melodic repetat variat la cadență, deci A, A, iar a doua perioadă rezultă tot dintr-o repetare variată a unui rînd melodic: deci B, B. Funcțional, informatorul a ținut să precizeze: „Aiesta-i marș de nuntă, îl zicem cînd mîrem cu mînireasa cătră beserică, ori îi la beserică înapoi, cătră casa mînreului”. Și badea Ion Ciubotaru, a mai adăugat la prețioasele sale informații: „asta-i zicală veche, îi di pă vremea lui Maria Tereza, asta o fost marșu’ grănicerilor, o cînta banda cătañelor negre. Noi o zicem pă drum cu nuntașii și o mai zicem ca de strîgat, cîn’ să fiuie așe ca pă la noi”. Că melodia are o foarte mare frecvență în repertoriul nupțial din zona Năsăudului, ne-am convins cu prilejul repetațelor cercetări pe teren în acele părți ale Transilvaniei. Acest fapt a mai fost confirmat și de cîntăreța Virginia Mureșanu din Rebrîșoara care ne-a cîntat, pe o variantă a aceleiași melodii, versurile „Drag mi-i să mă-nveselesc”³⁴, susținînd și ea că „melodia asta se cîntă la nunți, ca de strîgat”.

O altă variantă, de data aceasta chiar cu text de nuntă, a fost înregistrată pe discul Mariei Peter, intitulat *Cîntece de nuntă de pe valea Someșului*³⁵, la nr. 10, „Mireasă la cununie”, despre care compozitorul Tudor Jarda — temeinic

³⁴ Virgil Medan, *Cîntece de viață nouă*, Cluj, 1965, p. 68.

³⁵ Disc EPE 0805.

cunoscător al istoriei și folclorului din părțile Năsăudului, el însuși fiind prin obârșii năsăudean — scrie pe coperta discului: „La origine, acest cîntec a fost «Marșul regimentului doi grăniceresc» care a ființat între anii 1763 și 1851 la Năsăud. Marșul, cu o intonație înrudită creației populare (s-ar putea să aibă ca sursă tot o melodie populară), devine surprinzător de repede în unele sate someșene Marșul miresei, adică melodia de strigat care însoțește mîncasa pe drum de acasă pînă în gura uliții, unde așteaptă mirele și nănașii³⁶».

Caracterul ritualic, în plan funcțional, al acestei melodii ar fi suficient, în sine, pentru a-i recunoaște vechimea. La fel, structura sa ritmică, notată în $\frac{6}{8}$, o pune în raporturi de înrudire nu numai cu horele bătrinești, în același ritm, din Bucovina și Moldova, dar și cu atît de numeroase melodii din folclorul celtic atît de binecunoscute din publicațiile apărute în Europa occidentală. Deci, s-ar putea vorbi, și în acest caz, de un substrat melodic indoeuropean. Dar, oare, acestea sînt singurele argumente care ar putea fi invocate în acest sens?

Într-o interesantă cercetare, privind folclorul în care se oglindește amintirea faptelor legendarului haiduc Pîntea Viteazul, Constantin Prichici³⁷ ajungea la o constatare deosebit de importantă. Anume că melodia care vehiculează textele despre celebrul haiduc în părțile someșene, maramureșene și bucovinene a fost inițial o variantă a poemului muzical despre „Ciobanul care și-a pierdut oile”³⁸. Așa este, sesizarea lui Prichici corespunde realității, dar folcloristul nici nu și-a dat seama de perspectiva pe care o deschidea intuiția sa. De fapt acest poem muzical ne conduce pe firul existenței sale pînă în preistorie. Acest poem, în care ne este relatată prin mijloacele limbajului muzical întreaga dramă a ciobanului care își pierde oile și le caută mereu, reprezintă o moștenire din muzica tracilor. Lupul și oile care apar și dispar sînt simboluri desprinse din străvechiul context al dramei anotimpurilor, drame jucate în preistoria tragediei antice în piei de țap și de lup, forme de teatru folcloric care în repertoriul românesc se păstrează pînă în zilele noastre în jocuri ca: turca, brezaia, capra etc. Semnificativ rămîne, însă, faptul că poemul acesta în care se conturează două planuri distincte: al tristeții și al bucuriei, al regretului și al speranței, a urmărit destinul neamului nostru de-a lungul existenței sale într-o atît de zbuciumată istorie. Cîte dureri și cîte bucurii, cîte căderi și cîte înălțări n-a oglindit acest singular poem în care alternează contrastant doina și jocul, subliniind cele două stări sufletești? Astăzi știm că melodia poemului amintit și melodia cîntecului despre Irincuța — o fată căreia i s-au furat oile —, au fost adaptate versurilor despre Pîntea Viteazul, haiducul născut la Măgoaja³⁹, ale cărui fapte sînt atestate și istoricește. Baladele pe această temă devin tot mai bine cunoscute, datorită cercetărilor sistematice care se întreprind⁴⁰. Iar că această melodie a urmărit îndeaproape destinul nostru istoric, fiind

³⁶ Vezi pe coperta discului documentata prezentare semnată de compozitorul Tudor Jarda.

³⁷ Constantin Prichici, *Haiducul Pîntea Viteazul în tradițiile poporului nostru*, București, 1979. Vezi și Cons. Gh. Prichici, *Geneza melodică a baladei lui Pîntea Viteazul*, în *Revista de folclor*, București, II, 1957, nr. 4, p. 7—26.

³⁸ Prichici, *Haiducul Pîntea...*, p. 77.

³⁹ *Idem*, p. 18; Virgil Medan, *Cîntece epice*, Cluj-Napoca, 1979, p. 231; *idem*, *Balade despre haiducul Pîntea Viteazul*, în *Samus*, II, Dej, 1979, p. 69.

⁴⁰ O comparație și numai între înregistrările și transcrierile variantelor despre haiducul Pîntea Viteazul culese de la Victoria Darvai se poate face urmărind: Isidor Rîpă și Constantin Arvinte, *Cît îi Maramureșu*, Baia Mare, 1971, p. 7—15; Constantin Prichici, *Haiducul Pîntea Viteazul...*, p. 59—61; Virgil Medan, *Cîntece epice*, p. 234—242.

cunoscută și de poetul maghiar Balassi Bálint pe la mijlocul secolului al XVI-lea, o confirmă și faptul că majoritatea cîntecelor despre regele munților Avram Iancu — neînfricatul conducător al revoluției românești din Transilvania la 1848 —⁴¹, reprezintă îngemănarea acestor melodii (doină și joc) cu textele în care poporul îi preamărește faptele de arme și vitejia.

Așadar, de la străvechiul poem muzical la cîntecul ritual de nuntă și la baladele despre haiducul Pinteș, Viteazul⁴², iar apoi la Marșul regimentului grăniceresc din Năsăud și de acolo spre cîntecele despre Avram Iancu, sînt momente semnificative în istoria acestui neam, momente care atestă modul în care o melodie urmărește îndeaproape treptele de înălțare spre libertate a unui popor care nu și-a uitat nici o clipă vocația luptei pentru dreptate socială și națională, vocația conviețuirii în pace cu toți vecinii și prietenii.

În prezent melodia se asociază tot mai mult unor versuri lirice, luînd forma cîntecelor de joc atît de mult preferate și savurate de numeroșii melomani din țara noastră și de peste hotare.

Ținem să mai adăugăm un amănunt pentru cei pe care i-ar putea interesa mai în detaliu istoricul păstrării lăudabilelor tradiții privind muzica de fanfare și corale în Năsăudul grăniceresc, că o bogată bibliografie publicată⁴³ și în manuscrise⁴⁴ confirmă din plin interesul și dragostea oamenilor din aceste locuri pentru tot ce este frumos, pentru arta sunetelor. Fostii capelmaîstri ai fanfarei militare deveneau și profesori la școlile năsăudene. Între aceștia se cuvine să amintim pe Iosef Hanosek, despre care se știe că „Afară de școală s-a îngrijit și de păstrarea fanfarei alcătuite din muzicanții rămași dela regimentul al II-lea românesc de graniță instruindu-i și scriindu-le notele de lipsă, între altele și Marșul grănițerilor, care altfel ni s-ar fi pierdut”⁴⁵. Anton Kunna „din 1844 pînă în 1848 a fost capelmaistru al regimentului al doilea de graniță din Năsăud”⁴⁶, după care timp de 12 ani a fost profesor la conservatorul clujean, iar „în 18 august 1872 fu ales profesor de cînt și muzică la gimnaziul din Năsăud...”⁴⁷. Apoi Grigore Pletosu⁴⁸, iar după el Johann Baptist Oberti, care „pînă la 1868 a făcut serviciu militar ca sergent și capel maistru”⁴⁹ iar la „începutul anului școlar 1880/81 e ales profesor de cînt și muzică la gimnaziul din Năsăud”⁵⁰. Tot ca profesori cu aceleași atribuții și de capel-maîstri ai fanfarei năsăudene, îi amintim pe „Iacob Mureșianu a lui Iacob din Rebrîșoara”⁵¹, Johann Fischer care „are meritul de a fi fost cel dintîi dirigent al „reuniunii române de cînt” și de a fi organizat „fanfara pompierilor din Năsăud”⁵², apoi pe Emil Ștefănuțiu și pe Augustin Bena⁵³ — o întreagă pleiadă de muzicieni valoroși.

VIRGIL MEDAN

⁴¹ Prichici, *Haiducul Pinteș*..., p. 94—99; Medan, *Cîntece epice*, p. 247—270.

⁴² După Pinteș, o întreagă serie de haiduci: Bujor, Darie, Ion Pietraru, Codreanu, Vasile cel Mare, Florea, rînd pe rînd toți au fost cîntați pe aceeași melodie. Vezi Prichici, *op. cit.*, p. 88—94.

⁴³ Șotropa și Drăganu, *op. cit.*, p. 356—360.

⁴⁴ Nicolae Trifoiu, *Fanfara Năsăudului*, mss.

⁴⁵ Șotropa și Drăganu, *op. cit.*, p. 356.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ *Idem*, p. 357.

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² *Ibidem*.

⁵³ *Ibidem*.

LA MARCHE DU RÉGIMENT ROUMAIN DE GARDE-FRONTIÈRES DE NĂSĂUD

(Résumé)

Le régiment roumain de garde-frontières fondé à Năsăud en 1763 par la cour impériale de Vienne allait accentuer le désir de la population valaque autochtone majoritaire de Transylvanie de se libérer de sous le joug étranger. Les effets de cette démarche sont bien connus surtout des actions des intellectuels roumains de Năsăud de développer l'enseignement, la culture et l'économie. Sous l'emblème „Virtus Romana Rediviva“, la population roumaine désirait une reconquête des droits perdus à la suite de l'occupation. Il est digne à remarquer le fait que la marche chantée par la fanfare de ce régiment était une mélodie inspirée du répertoire folklorique traditionnel pour cette région. Il est significatif surtout le fait que cette mélodie témoigne d'une préhistoire et d'une histoire en état d'éclaircir la modalité dont les habitants de ce parage ont su choisir pour eux quelque chose de représentatif, car la mélodie déjà mentionnée représente l'hypostase d'une très longue formation.

Sa plus ancienne attestation est celle de complainte populaire (la *doina*) dans le célèbre poème qui porte sur le „Berger qui a perdu ses moutons“, sous ces aspects étant connue surtout dans la région des Dornes ainsi que dans d'autres régions du pays.

La même mélodie allait véhiculer des vers sur les faits de prouesse du haidouk Pinteș à la fin du XVII-ème siècle et au début du XVIII-ème siècle. Pendant les mouvements sociaux et nationaux, cette mélodie allait s'associer à des chansons ayant un puissant caractère épico-historique, portant sur le „prince des montagnes“ Avram Iancu.

Dans la zone de Năsăud, cette mélodie accomplit jusqu'à nos jours aussi la fonction rituelle d'une „marche de noces“ ou bien celle d'une mélodie qui est chantée aux fêtes (accompagnée par des poussements de cris de joie), ce qui indique l'ancienneté de celle-ci dans la spiritualité des gens de ce parage.

La fonction militaire comme marche du régiment de Năsăud représente une synthèse des aspirations vers une vie libre d'un peuple si éprouvé au cours d'une histoire tourmentée.